

לימוד קדשים בעיון אליבא דהלכתא

גליון נ"א - חשון תשע"ט

יו"ל ע"י מכון "תורת הקרבנות" | ת.ד. 3196 בני ברק | טל': 050-4134645 | פקס: 072-3377748 | קו מידע: 077-2261034 | דוא"ל: korbanot@okmail.co.il
בנשיאות הרבנים הגאונים: רבי ברוך שמואל הכהן דויטש, רבי דוד כהן, רבי חיים מאיר הלוי שטינברג, רבי נתן הכהן קופשיץ שליט"א

תורת הקרבנות

גליון חודשי ללומדי סדר קדשים אליבא דהלכתא

בגיליון:

תדיר או לכתחילה בתמידין ומוספין

מצות לינה בירושלים בהקרבנות הקרבן

לקט תגובות הקוראים
מליקת עוף כדי להתלמד
מזבח שנעקר מקטירין במקומו
קידוש קומץ בזריקה מעל הכלי

דיני עשיית המנחות
האם מותר לעשות מליקה
בעוף טהור כדי להתלמד(ב)

בסיעתא דשמיא מרובה ובעזרת נדיבי עם נפתח הכולל החדש שע"י 'מכון תורת הקרבנות', בשעות אחה"צ בבני ברק. הכולל החשוב ללימוד קדשים אליבא דהלכתא יהווה בעז"ה מגדלור לכל בני העלייה, החפצים לעסוק בתורת הקודש והמקדש, על מנת להגיע לביורר הדינים בשלמות כהכנה לגאולה ולבנין בית המקדש. לראשות הכולל נתמנה הגאון רבי אהרן אייזנשטיין שליט"א מבחירי הלומדים בכולל פוניבז', ומלומדי 'חבורת קדשים' בכולל פוניבז'. תרומות לכולל החשוב יתקבלו בברכה בטל': 054-8495411. ניתן לקבל קבלה לפטור מס.

פתיחת הכולל מהווה חוליה נוספת בשרשרת הכוללים שהוקמו בס"ד ע"י המכון, המונים עשרות רבות של אברכים, וזאת מלבד הכוללים הרבים ברחבי הארץ העוסקים בלימוד תורת הקרבנות, אשר קיבלו מרבני המכון שליט"א הכוונה בלימוד הסוגיות אליבא דהלכתא, וחלקם גם נתמכו כספית ע"י המכון בראשית דרכם.

רשימת הכוללים העוסקים בלימוד תורת הקדשים להלכה: כולל לפנה"צ 'עבודת הקרבנות', כולל לפנה"צ 'אהל אלישבע', הכולל החדש אחה"צ 'בנין אריאל', כולל שישי 'עבודת הקרבנות', כולל שישי 'בנה המקדש', כולל שישי 'עקידת יצחק' ורכסים, כולל שישי ומוצ"ש 'תורת כהנים' בירושלים, כולל שישי 'בית מדרש גבוה לכהנים' ביתר, כולל שישי בביהכ"ס אהל תמר בב"ב, וכולל שישי שנפתח לאחרונה בעיר אלעד, ועוד חזון לפתיחת כוללים נוספים בעז"ה.

לעילוי נשמת

הרה"ח ר' צבי אלימלך

כ"ד חיים הלוי

לכב"ע שב"ק כ"ו טבת תשע"ח

ת. נ. צ. ב. ה.

עיונים בהלכה

הגאון הגדול ר' אברהם גנחובסקי זללה"ה

בענין תדיר או לכתחילה בתמידין ומוספין

נה מבואר במשנה במנחות (שם) דתמידין אין מעכבין המוספין, ומכל מקום מבואר במשנה בזבחים (פ"ט א') דתמידין קודמין למוספין, דכל התדיר מחבירו קודם את חבירו, וילפינן כן מקרא ד'מלבד עולת הבקר אשר לעולת התמיד תעשו את אלה', והוא הדין בגוונא דאין לו מספיק קרבנות גם לתמיד וגם למוספין, אמרינן דתמיד קודם מפאת תדיר, ויקריב לתמיד ולא למוסף.

ויש לחקור בגוונא דיש לו רק שני כבשים שאינם מבוקרים, ויש שתי אפשרויות, או להקריב אותם לתמידים, ואזי כשירים רק בדיעבד, או להקריב אותם למוספים, ואזי כשירים אף לכתחילה, מי אמרינן דיקריבום לקרבן תמיד, דמעלת תדיר עדיפא על מעלת לכתחילה, או דילמא אמרינן דיקריבום לקרבן מוסף, דמעלת לכתחילה עדיפא על מעלת תדיר.

והנה האי חקירה תליא בג' הקדמות:

א. אי ביקור מעכב

הנה איתא בגמרא פסחים (צ"ו א') דקרבן תמיד טעון ביקור ממומין ארבעה ימים קודם שחיטה, אמנם קרבן מוסף אינו טעון ביקור כלל.

ופליגי הראשונים אם דין ביקור בתמיד הוה רק דין לכתחילה, או דילמא מעכב גם בדיעבד, דהתוספות בסוכה (מ"ב א' ד"ה שאינו) סברי דמעכב, ואף אם נמצא אחר כך דבאמת היה תם, משא"כ באור זרוע הגדול (ריש הל' פסחים) מבואר דמסתברא דאין הביקור מעכב, ואינו אלא מצוה לכתחילה, [אך אסיק דמעכב], וחקירה דידן להסוברים דאינו מעכב.

ב. יקריב הקרבן אע"פ דהוה בדיעבד

והנה להצד דביקור אינו מעכב, אם כן בגוונא דהנידון רק על תמיד של שחר, ויש לו כבשים שאינם מבוקרים, יביאם אע"פ שאינו לכתחילה, דזה עדיפא מאשר לא יביא כלל, וכדאשכחן בתוספות בגיטין (כ"ח ב' ד"ה והא), שאם יש לו חיוב קרבן ודאי, יביאו אע"פ דאינו יכול לקיים מצוות סמיכה, דהרי סמיכה אינה מעכבת, וכן כשאין לו מלח יביא הקרבן בלא מלח, כמבואר בחזון איש (מנחות כ"ה י"ח, ודלא כהמנחת חינוך מצוה קי"ח), וכל הנידון רק אם יביא הקרבן לתמידין או למוספין.

ג. לכתחילה יקיים המצוה דהוה לכתחילה

וכן ביש שתי מצוות שקולות, ויכול לקיים רק אחת מהן, ואחת היא בדיעבד ואחת לכתחילה, לכאורה עבדינן דוקא הלכתחילה, כגון אם יש לפנינו רק שתי ברכות של ברכת המזון, להסוברים דאין מעכבות זה את זה, (עיין במשנה ברורה סי' קצ"ד סק"ג), ובאחת יכול להשמיע לאזנו ובאחת אינו יכול להשמיע לאזנו. אלא נידון דידן הוא רק בגוונא שלאחת יש מעלה ולשניה אין מעלה, אם הלכתחילה שבזו שאין לה מעלה עדיפא.

חקירה כהנ"ל בגוונא דקרבן שלמים או מעשר

וכן יש לחקור, בכגון גוונא דיכול להקריב או שלמים או מעשר, אבל אינו יכול לקיים מצוות סמיכה, מי אמרינן כמו דאמרינן בעלמא במשנה בזבחים (שם) דשלמים עדיפא ממעשר מכיון דהוה מקודש טפי, או דילמא אמרינן דבגוונא דידן מעשר עדיפא, דהוי קרבן לכתחילה, כיון שקרבן מעשר פטור מסמיכה, משא"כ השלמים יהא שלא כדינו, דהא שלמים חייב סמיכה.
ויש לדון לפשוט האי חקירה מכמה אנפי:

וכן יש לדון דלעולם נימא דתדיר עדיף ממעלת לכתחילה, ומכל מקום שאני בתפילת מוסף אחר שבע שעות, דלא רק דהוה בדיעבד, אלא נקרא פושע, ואם כן חמירא טפי, ועדיף גם ממעלת תדיר.

ב. תדיר זמן מועט או אינו תדיר דהרבה זמן

הנה לאחר העיון, הכא הרי ודאי דתדיר של זמן מועט, חשיבא מאינו תדיר של זמן מרובה, וכמו שמצאנו דתפילין קודמין למזוזה, מכיון דבתפילין איכא מעלה בגוף המצוה דהוה מצוה שבגופו, אע"פ שבמזוזה מקיים מצוה בכל רגע, ובתפילין אינו מקיים כל רגע, אם כן שמעינן דמעלה בגוף המצוה כמו מעלת תדיר, עדיפא גם מזמן מרובה.

אמנם אם יהא גוונא דיכול או לקיים מזוזה כל היום, והיא באופן בדיעבד, או חלק מהיום והיא לכתחילה, ודאי נעשה הדיעבד, חזינן דקיום מצוה באופן לכתחילה אינו עדיף מזמן מרובה, שמעינן מזה דמעלת תדיר דעדיף מזמן מרובה, חשיבא טפי מדין לכתחילה.

(מגליון פירושים משלחן רבינו הגר"א גנחובסקי זללה"ה נכתב לפי הבנת הכותב)

א. מנחה קודמת למוסף

הנה איתא בגמרא ברכות (כ"ח א') דאם היו לפניו שתי תפילות אחת של מנחה ואחת של מוסף, מתפלל של מנחה ואחר כך מתפלל של מוסף, שזו תדירה וזו אינה תדירה, וכך נקטינן להלכה בשולחן ערוך (סי' רפ"ו סע' ד').

והנה מבואר בשולחן ערוך (שם סע' א') דאם התפלל מוסף אחר שבע שעות, יצא ידי חובתו, מפני שזמנה כל היום, אבל מכל מקום נקרא פושע, ומשום הכי מביא הביאור הלכה (שם ד"ה עד) דהפרי מגדים מסתפק, דאם איחר להתפלל מוסף עד סמוך לשעה השביעית, אולי בזה בכל גווי מוסף קודם, כדי שלא יעבור על מצוותו הראויה, ויהיה פושע.

ולפי"ז יש לפשוט החקירה, דחזינן דהא דלכתחילה צריך להתפלל מוסף עד שבע שעות, עדיפא ממנחה דאית ביה מעלת תדיר.

אך יש לחלק, דהתם איירי בגוונא דלא מבטלינן אף תפילה, רק איירי בדיני קדימה, ובזה יש לומר דלענין דיני הקדימה, מקדמינן האינו תדיר כדי שיהא לכתחילה, ויש לעיין אם החילוק כנון.

יסוד המזבח

נידונים יסודיים בהלכה

הרמב"ם פ"ה מכלי המקדש ה"ז ויהיה ביתו בירושלים ואינו זז משם עכ"ל משום שצריך להביא מנחת חביתין בכל יום וטעון לינה, ומשמע שהחייב בלינה אסור לצאת כלל ודקדק כן מתוספתא שפסח דורות שוה לפסח מצרים שצריך לינה כמו שבפסח מצרים נאמר לא תצאו איש מפסח ביתו עד בקר, ומשמע שאפי' יציאה מועטת אסור כמו בפסח מצרים.

אמנם בהערות הגריש"א ר"ה ה' נקט שאם יוצא ע"מ לחזור לקביעותו בירושלים רשאי ואינו סותר לחיוב לינה כיון דילפינן מופנית בבקר והלכת לאהלך ומשמע דוקא כשהולך לאהלו אסור אבל כל שקבוע בירושלים אין זה חוזר לאהלו. וכן מבואר בשפ"א שם שיציאה ע"מ לחזור שרי.

ובמנחת שלמה שם הקשה איך עלו לגגות בשעת קריאת ההלל הרי גגין לא נתקדשו, ותי' דמ"מ לא נחשב יציאה מירושלים, אמנם לדעת השפ"א והגריש"א לק"מ כיון שיצאו ע"מ לחזור.

ב. הגאון ר' איתמר גרבוז שליט"א תי' בשם מרן הגר"ח ק שליט"א שהנשים פטורות מלינה כיון דהוי מצות עשה שהזמן גרמא, (עי' תוס' מנחות צ"ג ב' ד"ה ידו שדנו לענין סמיכה אי חשיב מ"ע שהזמן גרמא), אמנם הגר"ד לנדו שליט"א הוכיח מדברי הרמב"ם פ"ד מביכורים שהנשים חייבות בלינה שכ' שם ה"א כל המביא ביכורים טעון קרבן ושיר ותנופה ולינה כו', ובה"ב שם מבואר שאשה מביאה ביכורים יעו"ש, וכן הביאו ראייה ממד"ר רות פרשתא ב' כ"ד באשר תליני אליו לנה אני על קרבנותי, ומשמע שאף נשים חייבות בלינה.

בענין מצות לינה בירושלים

הרה"ג רבי א. ממט שליט"א

בגמ' מנחות ס"ה א' מבואר שבקצירת העומר היו כל בני העיירות הסמוכות לשם מתכנסות לשם כדי שיהא נקצר בעסק גדול, ויש להקשות שהרי כל ישראל עלו להרגל להקריב קרבן פסח ואין בני העיירות הסמוכות מתכנסות לשם, ואין לומר שחזרו מיד במוצאי יו"ט לביתם שהרי יש מצות לינה בירושלים אחר הקרבת קרבנו וכיון שהביאו באותו היום עולת ראייה ושלמי חגיגה לא היו יכולים לחזור לביתם, ולא משמע שבני העיירות היו אלו שהיו בדרך רחוקה או שנאנסו ולא עלו להרגל שהרי מבואר שנקצר בעסק גדול.

ונאמרו בזה כמה אופנים:

א. בערוך לנר ר"ה ה' עמד בזה והוסיף שאין לומר שמן הלנים בירושלים באו עם הקוצרים ושבו עמהם לירושלים דא"כ אין תלו בעירות הסמוכות הרי מכל ישראל יכולים לבא עמהן, והביא שם מבן המחבר שתי שהקרובים לירושלים שיכולין לחזור אח"כ להביא קרבנותיהן מותרים לחזור לביתם שהרי מחמת הפסח כבר לנו ושאר קרבנות יביאו אח"כ, אמנם שאר הרחוקים הביאו קרבנותיהן ביו"ט כדי שיוכלו לחזור לביתם והוצרכו לינה מחמת ראייה וחגיגה, וכיון שחיבין בלינה אסור להם לצאת מירושלים אפי' כדי לחזור באותו הלילה.

ובמנחת שלמה פסחים צ"ה ב' דקדק מדברי המנח"ח מצוה קל"ו שכ' שהטעם שכה"ג צריך לדור בירושלים כמש"כ

ד. והגאון ר' חיים מאיר שטינברג שליט"א תי' שבני העיירות לא היו מביאין עולת ראייה ושלמי חגיגה ביום הראשון כדי שיוכלו לחזור בערב לביתם, ואף שלכתחילה יש להביא ביום הראשון וכמש"כ הרמב"ם פ"א מחגיגה ה"ה שכל המאחר הרי זה מגונה, מ"מ כיון שתקנו חכמים שיעשה בעסק גדול מפני הביתוסים התיירו להם לאחר קרבנותיהם להביאם בשאר ימות הרגל.

ג. והגר"א גרבוז תי' ע"פ דברי התוס' פסחים ג' ב' ד"ה מאליה שמי שאין לו קרקע פטור מקרבן פסח וא"כ י"ל שכל הסמוכין על שלחן אביהן שאין להם קרקע שלהן לא היו מחויבין בפסח וא"כ יכלו להתכנס לקצירת העומר, אמנם בגמ' פסחים פ"ט א' משמע שאף הבנים והבנות היו עולים להקריב פסח וכדאמר שם מעשה וקדמו בנות לבנים כו'.

בית יער הלבנון תגובות לגליונות קודמים

בענין לינה בקצירת העומר

במה שהעיר הרב כהן שליט"א על דברי המדרש רות שאותו היום שבאו נעמי ורות היה יום קצירת העומר ונתקבצו כל העיר כדי שיהא נקצר בעסק גדול, ואמאי לא היו במקום המשכן בשילה משום קרבן פסח, הנה בתרגום יונתן רות א' פסוק כ"ב מבואר ג"כ כ' שהיה ביום קצירת העומר ובגליון הגר"ד לנדו שליט"א שם כ' דשמא ס"ל נשים בראשון רשות וא"כ י"ל שהיו שם רק נשים.

בענין מזבח שנעקר

הרה"ג ר' גימפל ליפשיץ שליט"א - אנטווערפן

ראיתי בהגליון מש"כ השבט הלוי, דהא דאיתא דמזבח שנעקר מקטירין קטורת במקומו צריכין להניח הקטורת בתוך כלי שרת על מקום המזבח. ובפשוטו הרמב"ם היה צריך לפרש כזה חידוש.

ויש כמה תמיהות בדבריו ואכתוב בקיצור, דהנה ברוב האחרונים מבואר דמקום המזבח נתקדש בקדושת מזבח והוי מזבח ממש, המנ"ח במצוה ק"ד כתב, ונראה פשוט דמזבח שנעקר מקטירין קטורת במקומו, ה"ה לענין דהקטרת עולה ונסך ג"כ נוהג במקום המזבח ואם נעקר והקטיר קטורת זרה במקום המזבח לוקה. הנה הלאו הזה דלא תעלו עליו קטורת זרה תלוי במזבח, מבואר דס"ל דמקום המזבח דינו כמזבח ממש. וכ"כ בחי' הגרי"ז על הרמב"ם דף פ"א וז"ל, אולם בעיקר הדבר הלא אין כאן מקום ספק כלל דמקום מזבח הפנימי קדוש בקדושת מזבח. וכ"כ בכתבי הגר"ח {עמוד קע"ח} שאפשר להקיף מקום המזבח בערבה דמזבח שנעקר מקטירין קטורת במקומו, אפילו שערבה צריך זקיפה ביסוד המזבח עיי"ש. וכן מבואר עוד בכתבי הגרי"ז זבחים דף כ"ז שמתפק אם מקום המזבח פנימי מקדש פסולין להקרב, ומבואר שם להדיא דלגבי קטורת פשיטא לי' שיכול להקטיר שם רק הספק הוא לגבי מקדש פסולין להקרב, ויש עוד הרבה ראיות ואריכות בזה ואכמ"ל.

והנה כמו שמקום המזבח נתקדש בקדושת מזבח פנימי ה"ה שנתקדש בקדושת כ"ש שיש בהמזבח, דאפילו שהמקום הוא לא כלי מ"מ יכול להתקדש בקדושת כ"ש, וכמו שביאר בשו"ת מחזה אברהם סי' כ"ח ועוד דברי הרמב"ן בע"ז שכתב דאבני המזבח הם כ"ש אפילו שהמזבח הוא בנין, וכ"כ בשו"ת שבט הלוי ח"א סי'

בענין עשית מליקה בעוף טהור כדי להתלמד

הרה"ג ר' חיים שולביץ שליט"א

מה שדן הרה"ג ר' אליעזר רבינוביץ במקור דברי מרנא הגר"ח, שאמר ללמד מליקה על עוף טמא ולא על טהור, הדברים מפורשים בתוספתא דמכשירין, פ"ג ה"ח, 'השוחט עורב להתלמד בו שחיתה', הרי להדיא שמלמדים על עוף טמא דייקא.

[הערת המערכת: עי' בכורות י' ב' דמייתי לה ומבואר שם דעורב יש לו סימני טהרה, וא"כ שפיר י"ל שמתלמדין דייקא בעורב, ומ"מ לכאן אין הכרח שמתלמדין דווקא בעוף טמא דהתם פליגי בדם עוף טמא אי בעי מחשבה לגופיה כמבואר שם ולכן נקט עורב משא"כ בעוף טהור פשיטא דמכשיר ועי'].

הרה"ג ר' שמעון הכהן ארנטרוי שליט"א

בגליון הקודם נתפרסם מאמרו החשוב של הרה"ג ר' אליעזר הכהן רבינוביץ שליט"א בענין עשית מליקה ובו האריך בטוטו"ד בענין שיטות הפוסקים באיסור בל תשחית וצעב"ח, ויש להוסיף עוד את דברי הנודע ביהודה מהדו"ת חיו"ד סי' י' שדן לענין צידת חיות יער ונקט שמשום צעב"ח ליכא כיון שהוא לצורך האדם ומשום בל תשחית ליכא כיון שהוא דבר שאין בו הפסד לשום אדם כיון שחיות היער בחייהם אין בהן הנאה אלא רק לאחר מותם, ולפ"ז י"ל שאף עופות בזה"ז שאין רגילים לאוכלם ואין בהם הנאה לא יהיה אסור בל תשחית, ומדברי הנוב"י שם משמע שנקט שכל שנהנה אין איסור בל תשחית ולא הזכיר שרש"י פליג ע"ז ושמא נקט שאף רש"י לא אסר אלא בעושה בה טריפות ולא בהורגה.

והנה בענין מליקה בשביל להתלמד יש חילוק בין המולק כדי להתלמד בעצמו שבזה אין כ"כ אפשרות ללמוד על עוף שחוט כיון שע"י שחיתת הסימנים הרי הם נשמטים ממקום המליקה כלפי מטה ואינו דומה כלל לחתיכת הסימנים קודם שימות העוף שכן הדין במליקה כמבואר בחולין כ"א א' וכי מתה עומד ומולק, ואמנם בהמחשת מעשה מליקה לאחרים אין חילוק אצל הרואים בין מליקת עוף חי לשחוט שהרי בלא"ה אי אפשר לראות את חיתון הסימנים בתוך הצואר, [ולכן בשיעורים והמצגת שנערכו ע"י תורת הקרבנות נהגו לשחוט קודם כיון שאין נפק"מ אצל הרואים, ובזה יש לחוש כדעת האחרונים שהחמירו].

בכ"ש המונח על מקום המזבח, דרק מזבח שיש לו בעצם ב' קדושות יכול להקטיר עליו קטורת.

וחכ"א הביא ראי' מהתנ"י ביומא, ולפי המבואר אינו ראי' בכלל, דאין הפשט בתוס' דהמחתה מקדש הקטורת בצירוף מזבח החיצון דמזבח החיצון הוא לא מקום של קטורת, רק התוס' כתבו דהיתה הוראה להביא במחתה וכתבו התוס' ועוד כיון שהיה במזבח החיצון לכן הביאו במחתה דמחתה דינו כמזבח פנימי כמבואר שם בתוס'.

הרה"ג ר' ישעיהו כ"ץ שליט"א

בענין קידוש קומץ ע"י זריקה מעל הכלי

מש"כ הרה"ג ר' שמעון א. שליט"א לדון בזרק קומץ מעל אויר כלי והוכיח מהגמ' מנחות ז' א' דמקשי וכי מהדר ליה לקומץ לדוכתיה לקדוש ולא משני שלא הניח הקומץ בתוך הכלי אלא מאוירו ומשמע דכה"ג מתקדש הקומץ, וכו' לדחות דמיירי למ"ד אין קומצין מכלי שע"ג קרקע ולא קי"ל הכי במסקנא, וכמדומה שנפלה שם טעות דבס"ד מוכיחה הגמ' שקומצין מכלי שע"ג קרקע דהיינו מקדשין וכדפרש"י שם, ואפ"ה מוכח שדוקא כשמנח על דפנא דמנא לא מתקדש אבל אם יתן לכלי מאוירו יתקדש, וא"כ דברי הליקו"ה שכ' דפסול צ"ע, ובדוחק יש לומר שלענין לקדש לפסול מהני אף בזרק מעל אויר כלי שג"כ יקדש ליפסול, ולכן משני בגמ' באופן אחר שאז לא נפסל, אלא שד"ז צ"ב שאם אי"ז צורת קידוש אמאי מקדש ליפסול, וצ"ת.

ר', וא"כ ה"ה מקום המזבח נתקדש בקדושת כ"ש, ויכול להקטיר קטורת על מקום המזבח ול"צ כ"ש.

ומה שמביא ראי' ממחתה של יוהכ"פ אינו ראי', דהתנ"י ביומא דף מ"ז הקשו האיך הביאו קטורת במחתה הא צריך מזבח הפנימי ותי' דכיון שנשרפו בהמחתה וכן במזבח הפנימי יכול להביא במחתה וה"ה במחתה של קרח ונדב ואביהוא. מבואר שם בתוס' דכיון שיש דין להביא הקטורת במחתה כמבואר ביומא דף נ"ב דינו כמזבח הפנימי, ויש לי ביאור בזה ואכמ"ל, ועוד בקה"ק הקריבו במחתה בלי שום מזבח ומה הראי' שם.

ועוד צ"ע מש"כ, דהא הכ"ש חוצץ בין הקטורת להמזבח, עיין ביומא דף נ"ח ובתוס' סוכה דף ל"ז, ונכדי הרב שמעון ליפשיץ רצה לתרץ לפי המבואר ברא"ש תמיד דף ל"ב שצורך קרבן לא הוי חציצה, וא"כ ה"ה הכא, אמנם התוס' ביומא דף מ"ד ע"ב הביאו מהירושלמי שהמחתה היה לו נרתיק שלא יכוה, והקשה הירושלמי והא הוי חציצה עיי"ש מה שתירצו, ולפי הרא"ש דצורך קרבן לא הוי חציצה מיושב קושית הירושלמי, מבואר מהירושלמי ומהתוס' דלא ס"ל כהרא"ש.

ועוד צ"ע דהמזבח הפנימי היה לו ב' קדושת קדושת מזבח וקדושת כ"ש ולכן מבואר בזבחים דף כ"ז שקדושתו עדיף שמקדש פסולין להקרב, אבל כשמניח קטורת בכ"ש והכ"ש מונח על מקום המזבח זה ב' קדושות נפרדות ואינו דומה בכלל למזבח, ובודאי אם יניח פסולין בכ"ש המונח על מקום המזבח לא יקדש להקרב דזה ב' קדושות נפרדות, וא"כ ה"ה דאי אפשר להקטיר

ספרים חדשים בהלכות הקודש והמקדש

אוצר דינים תורת הקרבנות - הלכות הפסולים לעבודה. מקיף את כל הלכות האנשים הפסולים לעבודה בכל עניניהם בקודש ובמקדש, לענין עבודת הקרבנות, עבודת לויים, הבאת קרבנות, כניסה למקדש ואכילת קדשים. נכתב בס"ד מתוך

קונטרס הלויים חלק א' - אסיפת דינים, בירורים וביאורים במצוות המיוחדות ללויים. בירורי הלכה במצוות עשה השייכות ללויים במקדש ומחוץ למקדש. נערך בטוב טעם ודעת ע"י הרה"ג רבי יוסף הלוי לעפקאוויטש שליט"א מארה"ב.

ספר התודה - מקיף כל דיני ועניני קרבן תודה מסוגיות הש"ס ראשונים ואחרונים ועוד. נכתב בס"ד ביד אמן דבר דבור על אופניו ע"י הרה"ג רבי חיים שולביץ שליט"א.

ניתן להשיג בירושלים אצל המחבר בטל' 052-7690963, בבני ברק בטל' 03-6186491 ובבית שמש בטל' 054-8408705.

ספר "והשב את העבודה" על חמשת המנחות הבאות בנדבה - כולל תמצית של הלכות המנחות עם הדרכה מעשית לקיום כל הפרטים בפועל, כולל תמונות מרהיבות הממחישות את סדר עבודת המנחות במקדש כ-60 שלבים, (החל מהכנת הסולת השמן ולבונה, הבאתם לבית המקדש, עשיית המנחה והכנתה להקרבה עד להקטרה ע"ג המזבח ואכילת השיריים), בצירוף נספחים על צורת הקמיצה ועוד.

יצא לאור בס"ד ע"י מפעל 'מראה כהן' שע"י מכון תורת הקרבנות, ללומדי דף היומי בסדר קדשים ולכל עמלי התורה בעניני המנחות. פרטים במוקד המכירות של תורת הקרבנות: 052-7653813

נותרה כמות מצומצמת של החוברת **מעשה המנחה** על דיני הבאת ועשיית המנחה שבה נתבארו דינים רבים הנלמדים כעת במסגרת הדף היומי. ניתן להשיג בטל': 0527159719.

לעדכון ספרים חדשים בהלכות הקודש והמקדש נא לשלוח עותק למערכת בדוא"ל: korbanot@okmail.co.il

מדיני עשיית המנחות לרגל לימוד מסכת מנחות בדף היומי

- יב.** צורת הפתיתה כופל כל חלה לשנים ושנים לארבע¹⁷ ומבדיל¹⁸, ועי' הערה¹⁹.
- יג.** שיעור פתיתה בכזית²⁰.
- יד.** מנחת כהנים אין טעונה פתיתה²¹.
- טו.** הפתיתה בעי כ"ש, ולא בכלי חול²², ויש חולקים²³.
- טז.** יל"ע מה הדין פתיתה בחוץ²⁴.
- יז.** פתיתה כשרה בזר לכתחילה²⁵, ועי' הערה²⁶.
- יח.** לא פתת כשר²⁷, ורש"י כ' שצריך לפתות כדי קמיצה²⁸.

דין פתיתה אפילו אחרי הקמיצה, מיהו עי' טה"ק (ע"ה ב' ד"ה ברד"ה רש"א) שהפתיתה לפני הקמיצה וכיון שלשים במים שייך פתיתה ועי"ש מש"כ בשיטת רש"י.

17 בקר"א כ' שצורת הפתיתה קיפול לאורך וקיפול לרוחב וכ"כ רש"י עה"ת ויקרא ו' י"ד.

18 עי' בליקו"ה שבתו"ד נראה שהבדלה חלק ממצות פתיתה עי"ש מיהו בחזו"א (כ"ו ח' ד"ה ע"ה ב') כ' שגם בלי הבדלה קיים מצות פתיתה, וכ"כ בחידושים המיוחסים לרשב"א.

19 מנחות ע"ה ב' מתני' מנחת ישראל קופל אחד לשנים ושנים לארבעה ומבדיל וכו' וכולן פותתן כזיתים, וברש"י הביא ג' פירושים א' שמקפלין שנים וד' לח' וח' לט"ז עד שיהיה פתיתין כזיתים (עי' רש"י כ"י שכ' כן בשיטת ר"ש וכ' שפליג הת"ק ובמיוחס לרשב"א כ' שלפית"ק פותת לד' ופתית ר"ש א' פותת לכזיתים שבביל הקמיצה, עי"ש), ב' שיכול לפותתן עד כזית והיינו שהדין לפתות לשנים ושנים לד' ואם רוצה יכול לפתות עוד מיהו עד כזית ואם פותת יותר מכזית לכאן כשר מדין לא פתת כמבואר מנחות י"ח ב', ג' פותת לשנים וב' לד' ובכל פתות היה כזית והק' האחרונים שהרי זה יותר מכזית וכ' הח"ח (בליקו"ה ד"ה וכולן פותתן) ז"ל ויראה שזהו שכתב רש"י לבסוף ולא מ"ה היינו ולא מן הדין ולפיכך לא העתקתי ברש"י כ"א השני ביאורים, ע"כ.

הרמב"ם פסק שפותת לד' וכ' שכל הפתיתה בכזית, וצ"ב כונתו ועי' בפה"מ וברע"ב במשנה שכל בית פותת לד', וצ"ע ובהלכות לא פסק כן ובקר"א כ' שכונתו כמו הפירוש הראשון שאחרי שפותת לד' פותת בית כולם עי"ש.

20 גמ' שם ועי' הערה קודמת, ויל"ע בפתת לפחות מכזית אם קיים פתיתה ועי' חידושי הגרי"ז מנחות י"ח.

21 מנחות ע"ה ב' מח' האם אין פתיתה או שיש פתיתה ולא מבדיל וברמב"ם (מע"ה ק"פ"ג ה"י) כ' שאין פתיתה.

22 החזו"א (כ"ה ג' ד"ה ויש) כ' ז"ל ומסתבר דבעינן כ"ש לכל מצוה ומצוה של המנחה, ולכאן' בעי גם לתת מכ"ש וגם לתת לכ"ש, ובכלי חול לא קיים פתיתה מיהו לא פתת כשר.

23 לפמש"כ האחרונים בדעת הרמב"ם בדין בלילה הכא לא בעי כ"ש.

24 לכאן' ר"י ור"ל נח' בבליה וקו"ל כ"י שפסול, מיהו יל"ע למה גרע מלא בלל ולפמש"כ תוס' שהכא בפנים לכאן' ה"ה פתיתה פסול, מיהו לפמש"כ החזו"א שבבליה שאני שהוא שינוי מצורת המנחה א"כ פתיתה כשר בחוץ.

25 כדון יציקה, וכמש"כ מנחות ט' א' מקמיצה ואילך מצות כהונה וכ"כ ריטב"א (קידושין ל"ו א' ד"ה וההזאות) וכ"כ הרמב"ם (פסוה"מ י"א ז'), ולכאן' אף לכתחילה וכ"כ בליקו"ה (מנחות י"ח ד"ה לא יצק).

26 עי' תוס' רא"ש (קידושין ל"ו ד"ה הסמיכות והתנופות) שמניח בצ"ע אם פתיתה כשרה בזר, ועי' רמב"ן שם, וצ"ב מ"ט.

27 מנחות י"ח א' וכ"כ הרמב"ם (מע"ה ק"פ"ג ה"י"א).

28 עי' רש"י שם שכ' שאם לא פתת אלא כדי קמיצה כשר ובתו"ט תמה שהרי כ' לא פתת סתמא וכן הביא הרמב"ם, וברש"ש ועוד כ' בדעת רש"י שבגלל שבעי קמיצה ע"כ צריך לפתות כדי קמיצה וא"כ במנחת כהנים שאין קמיצה לא בעי פתיתה כלל, ובדעת התו"ט צ"ל שתוך כדי קמיצה בעי לפתות וכ"כ ה"ד דוד, (ועי' הר המורה שכ' לפרש כן דברי רש"י), והגרי"ז סטנסיל הק' על רש"י שהרי אפשר שיקמוץ מהשמן, עי"ש.

הרה"ג שמעון א. שליט"א

דיני אפיית החלות

- א.** חולק את העיסה בידו לעשר¹ חלות שוות וי"א שאין צריך שוות².
- ב.** אם חילק את העיסה יותר מעשר חלות או פחות מעשר חלות כשרה³.
- ג.** עורך כל חלה, ומקטפה [מחליק פניה במים]⁴.
- ד.** העריכה והקיסוף נעשית בכלי שרת⁵, ומ"מ אם עשו בכלי חול המנחה כשרה⁶.
- ה.** מנחת סולת י"א שנחלקת לעשר⁷ וי"א שלא נחלקת⁸.
- ו.** חביתי כהן גדול (ולחם הפנים) נאפות י"ב חלות⁹ ולכאן' ה"ה מנחת חינוך¹⁰.
- ז.** כל המנחות היו נאפות בתנור של מקדש בפנים¹¹.
- ח.** מנחת מחבת ומרחשת נאפות בתנור וי"א שהיה מטגנה¹².
- ט.** יל"ע אם אפו כל עשר חלות יחד¹³.

דיני פתיתה

י. המנחות האפויות טעונות פתיתה לאחר אפייתם¹⁴.

יא. מנחת סולת אינה טעונה פתיתה לפי שנקמצת סולת¹⁵ וי"א שנאפית אחר קמיצתה וטעונה פתיתה¹⁶.

- 1 מנחות ע"ו א' מח' ר"י ור"מ אי בעי עשר או י"ב [בחלות תודה ונזיר לכו"ע עשר בלחם הפנים וחביתי כה"ג לכו"ע י"ב חלות] וכ' הרמב"ם (מע"ה ק"פ"ג ה"י) כ' יהודה שבאות עשר.
- 2 תוס' מנחות ע"ו ב' ד"ה שריבה, ולכאן' באופן שלא שוות כשר, וברש"י כת"י פ"ז ב' ד"ה או בכלי כ' שלא בעי שוות.
- 3 מנחות ע"ו א', וכ"כ הרמב"ם (מע"ה ק"פ"ג ה"י), ויל"ע שר' הונא הוסיף שגם בחלה אחת מהני וברמב"ם השמיט ובקר"א כ' שפשיטא.
- 4 רש"י מנחות נ"ה ב'.
- 5 מנחות צ"ו א' במתני' איתא כל המנחות יש בהן מעשה כלי בפנים ואין בהן מעשה כלי בחוץ ובגמ' מביא דרשה לזה, עי"ש, וברש"י שם כ' עריכה ולכאן' עריכה לא מדיני המנחה אלא כלישה.
- 6 מסברא כדון לישה.
- 7 רש"י כת"י מנחות ע"ו א' ד"ה כל המנחות וכן בחידושים המיוחסים לרשב"א שם, וכ"כ ברע"ב ובמיוחס לרשב"א, וכן בפשטות מבואר רש"י מנחות נ"ט א' וכ"כ הלח"מ בדעת הרמב"ם וצ"ע, ובפשטות חולקים לחלות אחריה הקמיצה, מיהו עי' גור אריה ויקרא ב' ד' שחולקים לפני קמיצה, וצ"ע.
- 8 כ"כ רש"י עה"ת ויקרא ב' ד' כן לכאן' שיטת הרמב"ם מע"ה ק"פ"ג ה"י שכ' שמנחות האפויות בעי עשר חלות וכ"כ המל"מ כלא כלח"מ וכן הביא בליקוטי הלכות.
- 9 מנחות ע"ו א' וכ"כ הרמב"ם מע"ה ק"פ"ג ה"י ב'.
- 10 לא אתפרש מיהו בשאר הדינים שווה מנחת חינוך לחביתי כה"ג, וכ"כ בחו"ב.
- 11 רמב"ם מע"ה ק"פ"ג ה"י, יל"ע ש' תוס' צ"ה ב' ועי' ליקו"ה שם,
- 12 לשון הברייתא מנחות ע"ה א' אפייה וכן ברמב"ם (מע"ה ק"פ"ג ה"י) ז"ל ואופה אותה במחבת או במרחשת, אמנם דעת ר"ת פסחים ל"ז ב' שהיה מטגנה בשמן עי' מקדש דוד ח' א' ועי' נשמ"א הלכות ברכות נ"ד ד'.
- 13 חזו"א (כ"ו ח' ד"ה ונראה).
- 14 מנחות ע"ה א' וכ"כ הרמב"ם (מע"ה ק"פ"ג ה"י).
- 15 לא הוזכר בגמ' פתיתה וגם לא שייך פתיתה שהרי נקמצת סולת, וכן מבואר ברמב"ם שלא הזכיר במנחת סולת פתיתה וכ"כ רש"י עה"ת ויקרא ב' ו', וכן מבואר רש"י מנחות י"ח א' ד"ה פתיתה.
- 16 כ"כ שיטה מקובצת מנחות ע"ה א' וכן בדף י"ח א', וצ"ל שיש

מליקה על עוף טהור כדי להתלמד מו"מ בתשובת הגר"ח קניבסקי שליט"א

הרה"ג ר' אליעזר הכהן רבינוביץ שליט"א

האם מותר לעשות מליקה בעוף טהור כדי
ללמוד צורת עשיית מליקה (ב)

עוף שהיתה בו שהייה בשעת השחיטה האם רשאי להמיתו
בידים

הנה בשו"ע יו"ד סימן כ"ג (סעיף ו') איתא: שחט עוף ושהה בו ואינו יודע אם ניקב הושט, חוזר ושוחט הקנה לבדו במקום אחר ומניחו עד שימות, והופך הוושט ובודקו מבפנים, אם לא נמצא בו טיפת דם, בידוע שלא ניקב וכשרה. וכתב שם הרמ"א: והמנהג להטריף הכל אפילו לא שהה רק במיעוט קמא דקנה, ואסור למוכרו לאינו יהודי כן, אלא ימיתנו ואח"כ ימכרו לאינו יהודי.

וכתב על זה הבית הלל שם זו"ל: והנה קשה מש"כ ימיתנו והלא אסור לגרום טריפות בדבר שהוא מותר באכילה מה"ת, וכמש"כ הב"ח באו"ח סימן תקנ"א, וגם בספר משאת בנימין כתב בהג"ה לאסור, - ושוב כתב לדייק מדברי המרדכי שהוא מקור דין זה שכתב להדיא שתחילה ימכרו ואח"כ ימיתנו הנכרי בפניו, וביאר כי הטעם הוא כי אכן אסור לגרום טריפות בידיים ולכן ימכרו ואז הגוי ימיתנו יעו"ש, ובקונ"א להפ"ח שם כתב לדחות דבריו דהכא כיון שמדרבנן נאסר באכילה לכן אעפ"י שהוא מנבלו בידיים כיון שאין כונתו כדי להשתכר בו רק כדי שלא יבואו לידי תקלה ממילא הו"ל כנזדמנו (עכ"ד).

ובספר תבו"ש שם (סקכ"ו) כתב שדברי הפר"ח מיישבים רק את הטענת המשאת בנימין של איסור סחורה ובה שפיר כתב שהכא הוי כנזדמנו, אבל לדעת רש"י הנ"ל בע"ז שאסור לגרום טריפות בידיים, והוסיף דאע"ג דהתוס' חלקו על רש"י מ"מ אן אית לן למיעבד לחומרא כמש"כ הב"ח הנ"ל, ושוב כתב: לכן נלענ"ד עיקר דגם רש"י לא איירי כי אם בדלא צריך לכן ואפשר לעשות בהיתר כההיא דהתם בע"ז דאפילו אם ישיר פרסותיה מארכובה ולמטה תהיה עקורה ומתה אחר זמן משא"כ היכא דצריך לנבל, ומוכח כן מהא דחולין דף כ"ז דקאמר כיצד יעשה ינחרם וכו', ושם דף פ"ה צא ונחור וכו' צא וטרון, וכמו שהביא ראיות אלו המשאת בנימין והט"ז סימן קי"ז, ולא כמו שהשיג הנקה"כ להט"ז שם ממש"כ הב"ח או"ח סימן תקנ"א דלא דמי דהמעין בב"ח התם יראה דנהוג היה לשחוט התיישים בהכשר ולא חשו לומר שהעורות נפסדין, רק שהגיע הזמן בשבוע שחל ת"ב להיות בתוכו ולא הוצרכו כי אם לאקדומי ולא היה פסידא בדבר, לכן השיב כרש"י, משא"כ בעובדא דט"ז דהקפידו שהעורות מקוקלים ע"י שחיטה כמש"כ שם ואז הוה ממש כשוחט וצריך לדם דמודה בהא רש"י וכמש"כ, ובנידו"ד נמי לא סגי בלא"ה שלא יבוא בה לידי תקלה [אמר הכותב לענ"ד כונת הש"ך מצד איסור סחורה וכמש"כ לעיל] - ומ"מ הואיל ולא נתבאר בהדיא דכו"ע מודו בהא, יש לעשות לכתחילה היכא דאפשר ע"י עכו"ם, ואע"ג דהב"ח כתב שם דאם אסור כרש"י אסור נמי ע"י עכו"ם, מ"מ אם להיתר עדיף טפי להיתר ע"י עכו"ם, דלא מיקרי גורם בידיים כ"כ כמו ע"י ישראל (עכ"ל).

והפרי מגדים שם (שפ"ד ס"ק י"ט) כתב: ועיין תבואות שור כתב באות כ"ו שטוב למכור לגוי שהוא ימיתנו ולא ימיתנו ישראל לחוש לדברי בית הלל שהביא ראה מרש"י עבודה זרה ועיין פרי חדש בקונטרס אחרון. וכ"ה בכה"ח שם (סק"ס) בשם כמה פוסקים שעדיף למכור לנכרי טרם שממיתו. ואולם בשו"ע הרב שם (סקכ"ג) סתם בזה כדעת הרמ"א.

ספק טריפה שצריך להשהותו י"ב חודש האם מותר לנבלו

עוד מצינו ברמ"א שם בסימן נ"ז (סעיף י"ח) זו"ל: ויש מחמירין עוד דכל שצריכין להשהותו שנים עשר חדש חיישינן לתקלה, ואפי' אינו אלא אחד העומד בספק, ואין למכרו חי לא"י רק ימיתנו קודם, שמא יחזור וימכרנו לישראל. וגם שם כתב הבית הלל (סק"ג): צריך לומר ימכרנו קודם ואחר המכירה שהוא ברשות העובד כוכבים ימיתנו העובד כוכבים מפני שאסור לגרום טריפות. ובכה"ח שם (ס"ק קכ"ז) חזר והביא מסקנת התבו"ש הנ"ל דמעיקר הדין שרי אלא דהיכא דאפשר יש לעשותו ע"י נכרי. [וע"ע בגליון מהרש"א שם (סקי"ח) שהזכיר ג"כ שיטת הבית הלל, ושוב ציין להט"ז בסימן קי"ז וכוונתו דלשיטתו מותר].

והבית הלל חזר וכתב כן בסימן פ"ו סעיף ט' (סק"ב), וציין למש"כ בסימן כ"ג יעו"ש.

הרוצה להאכיל בשר לכלבים האם רשאי לנבלו
או שצריך לשחוט

עוד מצינו בשמלה חדשה (סימן א' סעיף כ"א) זו"ל: וכיצד יעשה אם צריך לו לכלבים, אם אפשר לשוחטה בכשרות, על ידי בקי, מה טוב, דיש אומרים דאין לעשות בטהורה בידיים, מעשה נבלות, או טריפות, היכי דאפשר להכשירה, ואם לאו, ינחרנה, או יעקור הסימנים, כדי שיהא ניכר לכל שנבילה היא, וזה עדיף משישחטנה בסכין פגום, או בשאר פסול שחיטה (עכ"ל). והעתיקו דבריו כמה אחרונים שם, ה"ה בזבחי צדק (ס"ק נ"ח), ובכה"ח (ס"ק קמ"ב), ובמעדני השלחן (ס"ק קכ"ז).

וכ"ה בשו"ע הרב (ס"ק מ') שם זו"ל: אך אם אפשר לו לשחוט בכשרות על ידי מומחה אין לו לנבל בעל חי בידיים שלא לצורך כמ"ש לקמן סוף סימן כ"ג ע"ש (תבואות שור):

וכ"ה בערוך השולחן שם (סעיף מ"א) זו"ל: וכיצד יעשה אם צריך לכלבים או לטריפות אם אפשר לשוחטה ע"י שוחט כשר מה טוב - ואם א"א ינחרנה או לשחוט בסכין שאינו של שחיטה - וזה שאמרנו דכשאפשר לשחוט בכשרות מה טוב הטעם משום שיש מקפידין מלעשות לכתחלה בבהמה טהורה מעשה טריפות בידיים [שם], ועוד דיש בזה איסור סחורה בדברים האסורים כשימכרו מזה לעכו"ם ויש מי שמתיר בכה"ג [ע"י ט"ז לקמן סי' קי"ז ובב"ח א"ח סי' תקנ"א ובעטרת זקנים שם] (עכ"ל).

והנה השמ"ח כאן וכל הנמשכים אחריו לא הזכירו כלל מי הם הסוברים כן, אבל הדבר ברור שכוונתם לחוש בזה לשיטת רש"י וכנ"ל.

האם מותר לכתחילה לשחוט ע"י זריקת סכין או
שיש לחוש שיתנבל

עוד מצאתי בכה"ח סימן ג' (סק"ג) על מש"כ השו"ע שם שאם זרק סכין לנועצה בכותל ושחטה כהלכתה כשירה, שהביא בשם הפוסקים דדווקא בדיעבד כשירה השחיטה, אבל לכתחילה צריך כוונה טובה, ולא ישחוט ע"י זריקה וכדומה, שהרי בזה מפסיד הברכה, דכיון דלא נתכוון כלל לשם שחיטה, אינו יכול לברך על זה, ועוד שצריך לכוון לקיים מצות עשה של זבחחת, [ושני טעמים אלו אינם שייכים בנידון דידן].

והכה"ח הוסיף עוד טעם כדי לתקן את הנשחט, כי אולי יש בו איזה גלגול שצריך תיקון, וע"י ברכתו ושחיטתו בכונה כהוגן,

הסברא לחלק בין הריגה לעשיית מעשה טריפה

הנה בדברי החת"ס לא נתפרש להדיא טעם החילוק בזה בין עשיית פעולת טריפה, להריגה ממש, ולכאורה זה תלוי בשני הטעמים הנ"ל של הריטב"א דאם הטעם מפני כל תשחית לכאורה אין לחלק, אבל אם הטעם מפני צער בעלי חיים, בזה י"ל דרק כשמטריפה ומשאירה לחיות אזי יש לה צער תמידי, משא"כ בממיתה מיד או סמוך למעשה הטריפה ממילא ליכא צעב"ח [ולפי"ז צ"ל דאף שהחת"ס פתח דבריו בהסבר הכס"מ שהוא משום ב"ת, מ"מ כתב עליו וליתא, ובהמשך דבריו ס"ל הטעם משום צעב"ח].

אכן באמת גם בזה מצינו מחלוקת גדולה בדברי האחרונים האם שייך איסור צער בעלי חיים בשעת הריגת בעל חי, ובמק"א הארכת בזה.

מסקנת ההלכה

היוצא לנו מכל זה, דעת רש"י והרמב"ם שיש איסור לעשות עיקור לבהמה באופן שהיא נעשית טריפה, והטעם או משום צעב"ח, או משום כל תשחית, והתוס' נחלקו ומתירים.

והנה דעת הב"ח והבית הלל שלהלכה יש לחוש לדברי רש"י ואין להטריף בידים, ודעת הדרישה והמשאת בנימין שאין בזה שום איסור, וכ"ה דעת הט"ז שלהלכה כדברי התוס', ודעת הא"ר דבאופן שיש בזה צורך ותועלת מותר גם לרש"י כי כל האיסור הוא משום כל תשחית, וכן העלה התבו"ש שבאופן שיש בזה צורך מותר, ומ"מ החמיר לכתחילה לעשות כן ע"י נכרי, והעבודת הגרשוני העלה כן בדעת הרמב"ם להתיר כשיש צורך, אך בדעת רש"י צידד שהאיסור בכל גווני.

ולמעשה נראה כי מסקנת הפוסקים הוא דלכתחילה יש לחוש לשיטת רש"י, אבל כשיש בזה צורך יש להקל אם מפני שגם רש"י מודה ואם מפני שאז יש לסמוך על החולקים על רש"י.

ודעת החת"ס כי גם לרש"י האיסור הוא רק בעושה בה מעשה טריפה ומשאירה לחיות שאז יש לה צער גדול, אבל בממיתה מיד מותר לכו"ע, [ויתכן שכ"ה דעת הדרישה והמשאת בנימין], אבל שאר האחרונים הבינו כי לרש"י יש לאסור גם בממיתה מיד, וע"כ הטעם משום כל תשחית, אי נמי שהם סוברים שגם בשעת מיתה יש חשש צעב"ח.

היוצא לדינא כלפי עשיית מליקה

הנה בנידו"ד יש לדון האם יש צורך בעשיית המליקה, ולפ"ר היה נראה כי אין לך צורך גדול מזה לעשות מליקה כדי ללמוד וללמד סדר ואופן המליקה, ועל גדולה מזו אמרו לעשות אין אתה רשאי, אבל אתה רשאי לעשות כדי ללמוד ולהורות, אך יש לטעון שכיון שאפשר ללמוד צורת המליקה גם לאחר שהעוף שחוט וכפי שבאמת עשו, ממילא אין צורך לעשות המליקה כשהעוף חי, וצ"ע למעשה.

והנה פשוט שכל נידון זה הוא רק בבהמה וחיה או עוף טהורים שיש אפשרות לשחטה באופן שתותר באכילה, וכפי הנראה לזה נתכוין הגר"ח"ק להקל בעוף טמא, כי בעוף טהור חשש לשיטת רש"י וסייעתו.

מתקן נפש החוטאת (עכ"ד, הובא במעדני השלחן שם סק"ח). - ולא ידענא מדוע לא כתב עוד טעם כי יש חשש שיתנבל ויש איסור לגרום טריפה בידים לדעת רש"י הנ"ל.

האם יש חילוק לרש"י בין עשיית מעשה טריפה להריגה

עוד יש לציין כי מקור הדין ברש"י מיירי בעושה מעשה טריפה בבהמה והיינו שעוקר פרסותיה, וכל האחרונים כתבו לדון לפי"ז האם מותר להמית בהמה הראויה לשחיטה בידים, אבל באמת יש מקום לחלק כי אף רש"י לא אסר כלל באופן שרוצה להמית את הבהמה.

ובחפשי בספרים ראיתי דכן פשיטא ליה להחתם סופר בתשובה (יו"ד סימן ק"ג) וז"ל: ע"ד בהמה מסוכנת ואין שוחט מצוי אי מותר למוסרו לנכרים לנוחרו אין הדבר צריך לפנים מכל הטעמים שכ' פר"מ, ומעשים בכל יום בגדולה מזו באוזות הפטומות שכשיגיעו לסכנה היהודים תוחבים סכין בצוואריהם להציל מהפסד ואין פוצה פה ומצפצף, והא דידן עדיפא דעושה ע"י שליחות גוי ואמירה לנכרי שבות בשארי איסורים הוא איבעי' דלא אפשטא לכמה פוסקים וא"כ בדרבנן יש להקל.

ואי משום גורם טריפות לבהמה טהורה שאוסר רש"י ורמב"ם פי"ד מאבל הלכה כ"ה וכ"מ כתב שם הטעם משום כל תשחית וליתא מ"מ להמית ממש לית דין כמוכח בע"ז י"ג ע"ב דפריך ולשו' גיסטרא, ובדשו' טריפה נמי לא אמרה אלא ע"ד עיקור דהיינו שיעשנו טריפה ותלך ותתנונה בחיי' עד שתמות, אבל לשו' טריפה סמוך למיתה ממש דמיתה אריכתא היא בהא לא אוסר אדם, והיינו הא דרבי פ' כ"ה שאמר לו זיל טרוף ושחוט מיד ויעיי' חולין ז' ע"ב גבי פרדות לבנות יותר מזה אין אתי מרוב טרדות ואחתום בכל חותמי ברכות (עכ"ל), והרי דפשיטא ליה דהריגה בידים ודאי שרי, ולפלא שלא הזכיר מדברי כל האחרונים הנ"ל, והוסיף עוד דאפילו לעשות מעשה טריפה רשאי אם ממיתו סמוך לזה. - ויתכן עוד דכן הוא ג"כ דעת הדרישה והמשאת בנימין הנ"ל שהתירו בפשיטות ולא הזכירו כלל משיטת רש"י דס"ל דרש"י לא מיירי באופן שהורגה.

וראה בשו"ת בית אפרים (או"ח סימן כ"ג) שכתב: ומלתא אגב אורח' ראיתי להעתיק פה מילתא דחביב' לי אשר מצאתי דאתי לידי בירושה מהגאון אמ"ו ז"ל שו"ת מ"ב ונכתב שם על הגליון כתי' זקני הגאון מו' אליעזר מרגליות על מ"ש המ"ב להתיר נחירות העורות וז"ל ונראה לי ראייה להתיר מגמרא דשבת פרק כלל גדול דחשיב שוחט לאב מלאכה ופריך שוחט משום מאי מחייב ופרש"י היכן מצינו זה במלאכת המשכן ואי משום עורות אילים מאדמים שהיה במשכן אפשר לחנקם ולא לשוחטם, וכאן לא כלילא קרנא הוא והותר לחנקם ופשיטא לדע' ר"י במס' חולין דסובר דבשר נחיר' לא אשתרי במדבר מוכח שפיר כנזכר אלא אפילו לר"ע דסובר בשר נחירה מותר במדבר לאכול והא דכתיב הצאן ובקר ישחט משום דנחירתו היינו שחיטתו מכל מקום בשר חניקה ודאי דהיא אסור להם לאכול דהא כתיב הצאן ובקר ישחט ואפ"ה פרש"י דהותר לחנוק משום עורות נאום אליעזר מרגליות. ע"כ דברי אא"ז הגאון ז"ל בגליון שם (עכ"ל), והרי לנו ראייה מדברי רש"י שמותר לחנוק בהמה, וראה בהמשך דבריו שם (סימן מ"ד) מה שהשיב לו השואל על ראייה זו ומה שחזר לדון בזה בעל הבית אפרים, וע"ע בשו"ת שו"מ (תנינא ח"ג סימן ס"ה) מה שפלפל בראייה זו.

הדיסק שיעשה לך מהפכה במסכת מנחות הנלמדת בימים אלו בדף היומי

תיאור כל שלבי עשיית המנחה והקרבנה (כ-60 שלבים)
בהסרטה חיה ובהירה במיוחד בליווי הסבר מפורט

המחיר: 25 ₪ בלבד

להזמנות: 07722-73333

בטל' זה ניתן להשיג את הדיסק המרתק על משניות "איזהו מקומן" ואת חוברת התמונות המפוארת "והשב את העבודה" על פרק "איזהו מקומן" שיצאו לאור לאחרונה בשלוחה 5. בקרוב תצא בעז"ה חוברת תמונות נוספת על סדר עשיית חמשת המנחות והקרבנתם בליווי תמונות מרהיבות. ניתן להתעדכן בקו המידע של תורת הקרבנות: 077-2261034